

*“Хочу бути літописцем українського простору в добі, яку сам бачу, чую, переживаю”
У. Самчук*

Літописець XX століття

(До 110 – річчя від дня народження У.О.Самчука)

*Автор презентації: Лізановська Л.Ф.,
завідувач сектору
наукової бібліотеки ВНМУ ім. М.І. Пирогова*

”Я не тому письменник українського народу, що вмію писати. Я тому письменник, що відчуваю обов’язок перед народом. Бог вложив в мої руки перо. Хай буде дозволено мені використати його для доброго, для потрібного.”

Улас Олексійович Самчук 1905 - 1987

Літературні псевдоніми — В. Данильчук і В. Перебендя, псевдоніми, якими письменник користувався в публіцистиці 1930—40-х років,— Іван Влодко, Ольга Волинянка, Кай, Ф. Грак; криптоніми, якими письменник користувався в публіцистиці 1930—40-х років — УС, М.П., П.Б., Б.П., В.Р., М.К., Ф.Н.

Цілком офіційно також митець мав впродовж життя два прізвища — Самчук і Данильчук (метричний запис про народження у церковній книзі зроблений на прізвище Самчук, а паспорт громадянина Канади 1975р. виписаний на Данильчука).

с,Дермань

Улас Олексійович Самчук
народився 20 (за старим стилем 7)
лютого 1905 року в селі Дермань
Дубенського повіту Волинської губернії
(нині Здолбунівський район Рівненської
області) у родині Олексія Антоновича та
Настасії Ульянівни Самчуків, - як на той
час, заможних хазяїв. По суті, світогляд
майбутнього визначного письменника
світу формували як родина, так і
довкілля: *"... Дермань для мене центр
центрів на планеті. І не тільки тому,
що десь там і колись там я
народився... Але також тому, що це
справді "село, неначе писанка", з його
древнім Троїцьким монастирем,
Свято-Феодорівською учительською
семінарією, садами, парками, гаями,
яругами, пречудовими переказами та
легендами".*

У **1913** році, коли Уласові Самчуку було вісім років, сім'я переїхала у пошуках "за землю" в село Тилявку Кременецького повіту. Але з Дерманем хлопець зв'язків не втрачав, бо в 1917-1920 рр. він навчався в чотирикласовій вищепочатковій школі, що діяла при Дерманській Св.-Феодорівській учительській семінарії.

1921-1925 роках продовжив здобувати "науку" в Крем'янецькій українській мішаній приватній гімназії імена Івана Стешенка. Перед самим закінченням гімназії Уласа Самчука покликали до польського війська (гарнізон міста Тарнова).

23 серпня 1927 року він дезертирував з війська і потрапив до Бойтена. Працював там як наймит у одного тамошнього міщанина, розвозив рольвагою по копальнях і гутах залізо.

"Німецький" період життя Уласа Самчука позначений тим, що, по-перше, завдяки Герману Блюме він, як вільнослухач, студіював у Бреславському (нині Вроцлавський) університеті, мама Германа Блюме - Германіна фон Лінгейсгайм люб'язно приймила "обідраного українця" у своєму помешканні й терпляче навчала його німецькій мові. І ще цікавий достовірний факт. Вдруге прийшов Герман Блюме на допомогу Уласові Самчуку через п'ятнадцять років: завдяки його клопотанню німці 20 квітня 1942 року випустили письменника, якого арештували 20 березня цього ж року, з Рівненської в'язниці.

З 1929 по 1941 рік Улас Самчук жив у Празі: *“У житті кожної людини є час і місце, що творять вісь її буття. У моєму житті таким місцем була Прага і час, у ній прожитий... Але все-таки тут я визрів як письменник, тут формувалися мої ілюзії, мої фата-моргани, мої суперечності. Тут пізнав певне число людей моєї мови, з якими судилося ділити долю і долю мого життя...”*

У Празі Улас Самчук належав до Студентської академічної громади. "Нас було кілька сотень з загальної кількатисячної української колонії, ми були поколінням Крут, Базару, Листопада, Четвертого Універсалу, України Мілітанс".

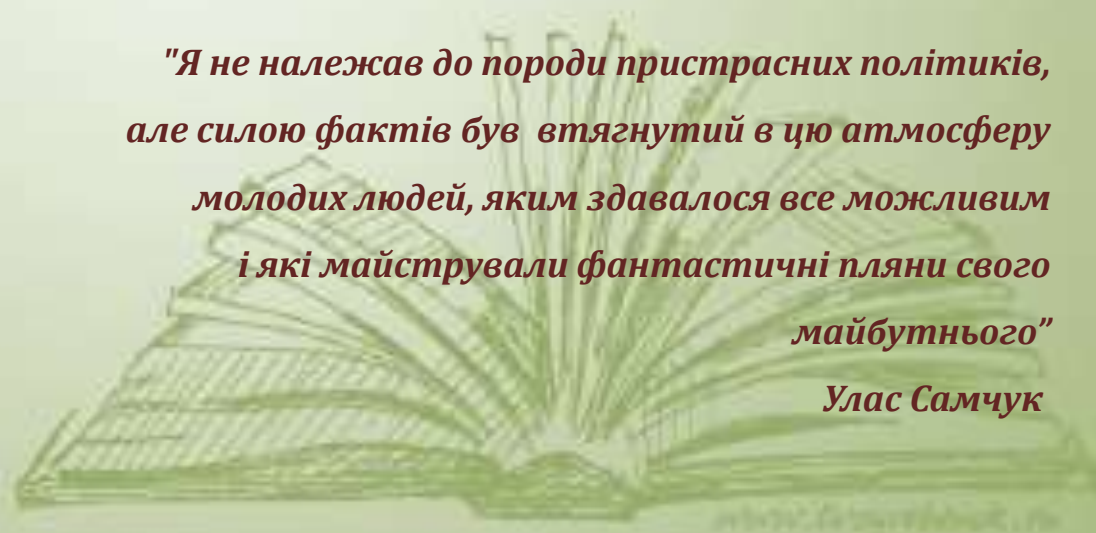
Прага привела Самчука у велику літературу, Прага привела його й у велику політику. У 1937 році з ініціативи Євгена Коновальця була створена культурна референтура проводу українських націоналістів на чолі з Олегом Ольжичем. Центром Культурної референтури стала Прага, а однією з головних установ - Секція митців, письменників і журналістів, де головував Самчук.

Українська Прага 1920-30-х рр. жила бурхливим науковим та культурно-мистецьким життям.

До безпосереднього оточення, яке творило "його Прагу", Улас Самчук називає Олександра Олеся, Спиридона Черкасенка, Оксану Лятуринську, Олега Ольжича, Миколу Бутовича, Дмитра Антоновича та багатьох інших.

*"Я не належав до породи пристрасних політиків,
але силою фактів був втягнутий в цю атмосферу
молодих людей, яким здавалося все можливим
і які майстрували фантастичні плани свого
майбутнього"*

Улас Самчук

Празьке оточення Уласа Самчука

*Олег Ольжич
(1907-1944)*

*Оксана Лятуринська
(1902-1970)*

*Олена Теліга
(1906-1942)*

*Спиридон Черкасенко
(1876-1940)*

*Дмитро Антонович
(1877-1945)*

*Олександр Олесь
(1878-1944)*

Початок творчого шляху

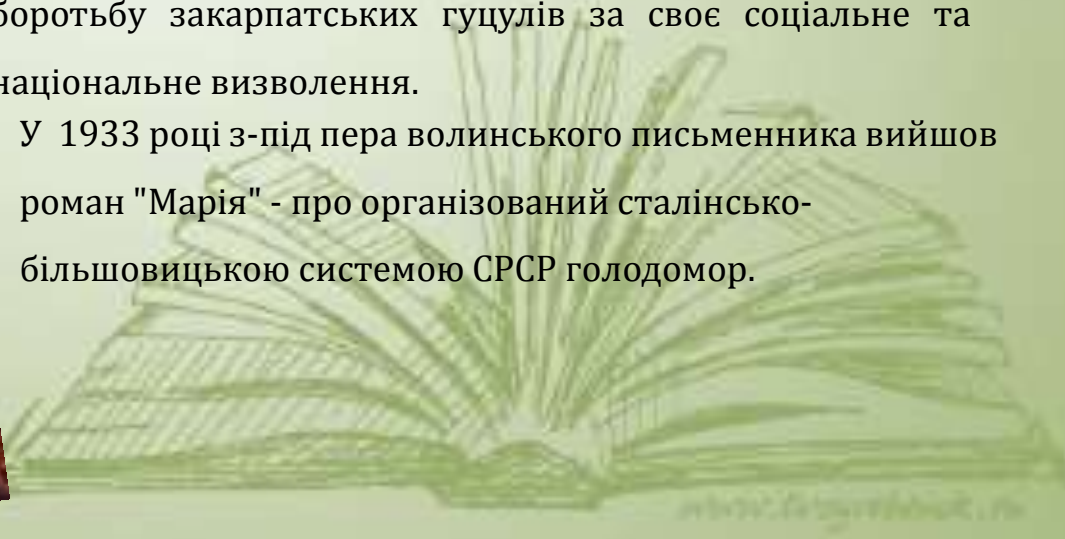
Своє перше оповідання "На старих стежках" Улас Самчук опублікував у 1926 році у варшавському журналі "Наша бесіда", а з 1929 року став постійно співпрацювати з "Літературно-науковим вісником", "Дзвонами" (журнали виходили у Львові), "Самостійною думкою" (Чернівці), "Розбудовою нації" (Берлін), "Сурмою" (без сталого місця перебування редакції).

Український письменник Улас Самчук саме у Празі написав у 30-ті роки роман "Кулак", спрямований на захист життєдайних спроможностей українського селянства, роман "Гори горять" - про

боротьбу закарпатських гуцулів за своє соціальне та національне визволення.

У 1933 році з-під пера волинського письменника вийшов роман "Марія" - про організований сталінсько-більшовицькою системою СРСР голодомор.

Світове визнання

Одночасно із "Марією" Улас Самчук працював над романом-епопеєю "Волинь" у трьох частинах, робота над першою і другою частинами тривала з 1929 по 1935 роки, над третьою - з 1935 по 1937 роки. Саме роман "Волинь" приніс 32-річному письменнику світову славу.

У 30-х роках вживалися певні заходи щодо кандидування Уласа Самчука на Нобелівську премію за роман «Волинь» (як і Володимира Винниченка «Сонячну машину»). Але, на жаль, їхніх імен немає серед Нобелівських лауреатів: твори письменників погромленого і пригнобленого народу виявились неконкурентноздатними не за мірою таланту, а через відсутність перекладів, відповідної реклами».

*Улас Самчук, Олена Теліга та інші
члени ОУН. Львів, 1941*

Повернення на Батьківщину

Зі спалахом Другої світової війни серед «пражан»-починається рух на схід – вони мушили бути на Батьківщині, серед свого народу. В липні 1941 року Улас Самчук, разом з Оленою Телігою, нелегально долає кордон і приходить до Львова, який спочатку здається осередком буйного українського життя – щойно ОУН проголосила створення Української Самостійної Держави. Та дуже швидко було підтверджено закарпатський досвід: ніякі «українські

держави» до гітлерівських планів не входили. Основна німецька мета – завоювання «східного життєвого простору» - передбачала в кращому разі перетворення українського населення в неосвічену тубільну масу для чорних робіт.

У серпні 1941 р. У. Самчук переїздить до Рівного і згоджується стати головним редактором газети «Волинь», що починає виходити в цьому місті. В березні 1942 р. після публікації великої статті «Так було і так буде», сповненої гарячої віри в незнищенність України, Уласа Самчука заарештовують.

*Письменники Улас Самчук та Олексій Сацюк
м. Дубно 1941*

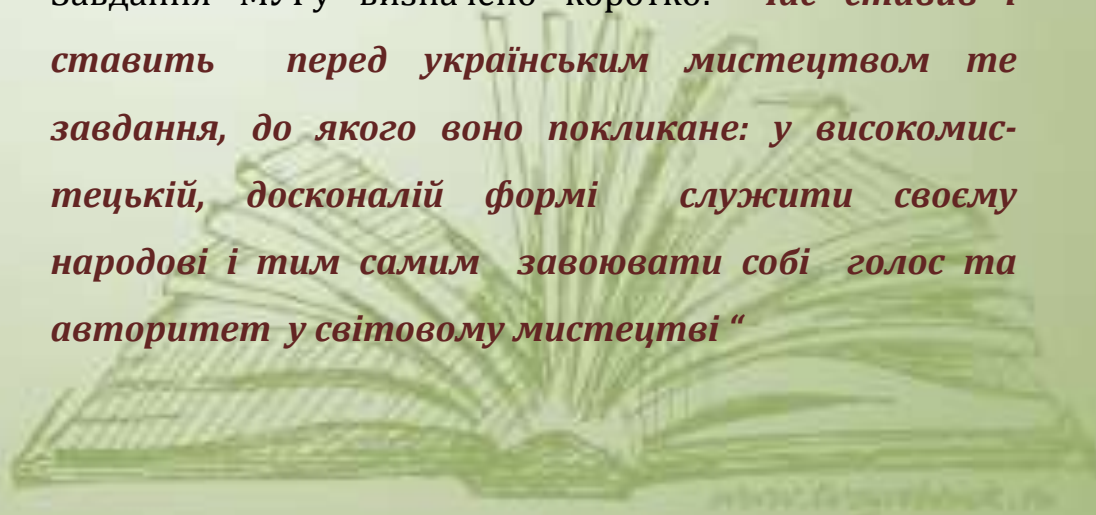

Улас Самчук та Іван Багряний

Після звільнення із тюрми письменник побував у Києві, Полтаві, Харкові.

1943 р. починається тепер уже остаточний Самчуковий шлях на Захід, типовий для повоєнних українських емігрантів: Львів, Польща, | Німеччина, табори Ді-Пі. Перебуваючи в Німеччині, 1945 р., він стає натхненником і організатором об'єднання українських емігрантських письменників. До нової організації, що дістала назву МУР – мистецький український рух, – серед інших увіходили Василь Барка, Євген Маланюк, Юрій Шевельов, Докія Гуменна...

Головою об'єднання було обрано Уласа Самчука. Завдання МУРу визначено коротко: *"Час ставив і ставить перед українським мистецтвом те завдання, до якого воно покликане: у високомистецькій, досконалій формі служити своєму народові і тим самим завоювати собі голос та авторитет у світовому мистецтві"*

В еміграції

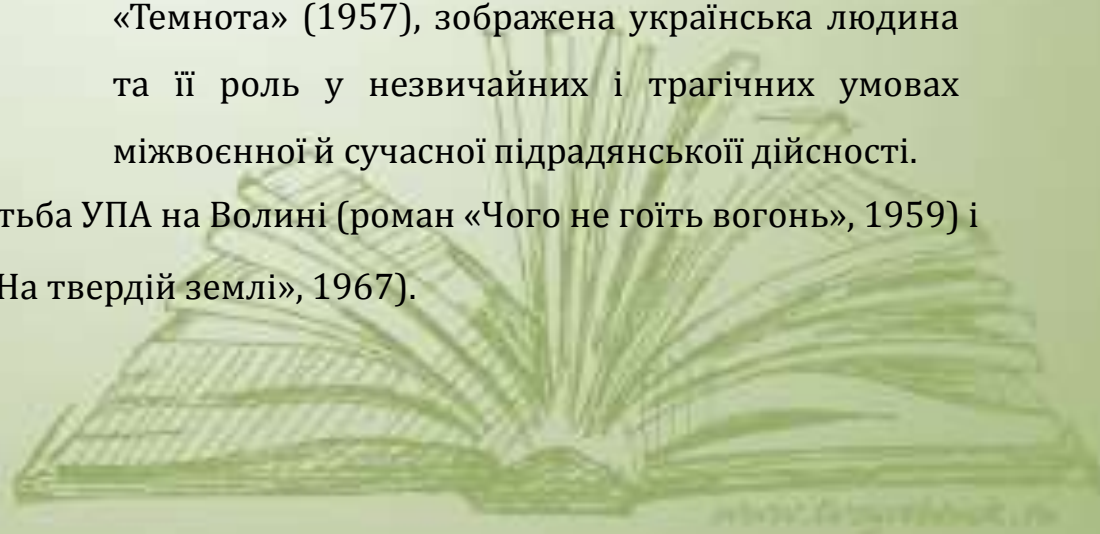
*Улас і Тетяна Самчуки та
Євген і Євгенія Пастернаки,
50-ті роки*

У повоєнний період творчості Самчука сюжетним продовженням «Волині» є його роман-хроніка «Юність Василя Шеремети» (I-II, 1946-47). У 1947 закінчив драму «Шумлять жорна».

У 1948 р. У. Самчук переїздить до Канади. Став одним із засновників об'єднання українських письменників «Слово», яке утворилося 1954 р. в Нью-Йорку. Щоправда, організаційним питанням Улас Самчук приділяв уваги менше, ніж найголовнішому — художній творчості.

У трилогії «Ост»: «Морозів хутір» (1948) і «Темнота» (1957), зображена українська людина та її роль у незвичайних і трагічних умовах міжвоєнної й сучасної підрадянської дійсності.

Темами останніх книг Самчука є боротьба УПА на Волині (роман «Чого не гоїть вогонь», 1959) і життя українських емігрантів у Канаді («На твердій землі», 1967).

Кохання його життя

Значну частину свого життя Улас Самчук провів у Торонто. Був одружений з пані Тетяною, яку зустрів під час війни у Рівному на зйомках. Вона працювала там під керівництвом славного скульптора і кінорежисера Івана Кавалерідзе.

Дітей подружжя не мало.

***Таня Прахова-Чорна, дружина
Уласа Самчука. Київ 1941***

Улас Самчук з дружиною

Гомер українського життя XX ст.

Феномен літератора й публіциста Уласа Самчука досі загадковий. Його розуму, мисленню, знанню світової літератури можуть позаздрити навіть випускники Сорбонни та Американських університетів. Кожну науку Улас Самчук опановував без вчителів, самотужки. Він володів бездоганно німецькою, польською, чеською, російською, менше французькою мовами.

Його жоден вуз не вчив "на письменника" і "на журналіста", але він досяг впродовж свого нелегкого й довгого творчого життя вершин світового письменства та публіцистики, він лишився вірним народові й землі, звідки взяв своє фізичне, духовне й національне коріння. Уласа Самчука справедливо називали «Гомером українського життя XX ст.». Він створив неповторну художню панораму своєї епохи, показав рідний народ у періоди вирішальних випробувань.

Після Другої світової війни Улас Самчук пише чимало літературних полотен, зокрема: трилогія "Ост" ("Морозів хутір", "Темнота", "Втеча від себе"), "Юність Василя Шеремети", "Чого не гоїть огонь", "На твердій землі", "Планета Ді-Пі", "Слідами піонерів", "На білому коні", "На коні вороному", "П'ять по дванадцятій" та інші, які ставлять Уласа Самчука в ряд найвизначніших українських прозаїків. Помер письменник у Торонто 9 липня 1987 р.

Печально і яскраво водночас відтворила "історичну несправедливість» талановита рівненська письменниця (до речі, внучка Василя Бухала - дерманського сусіда і однокласника Уласа Самчука) Лідія Рибенко у вірші Уласові Самчуку:

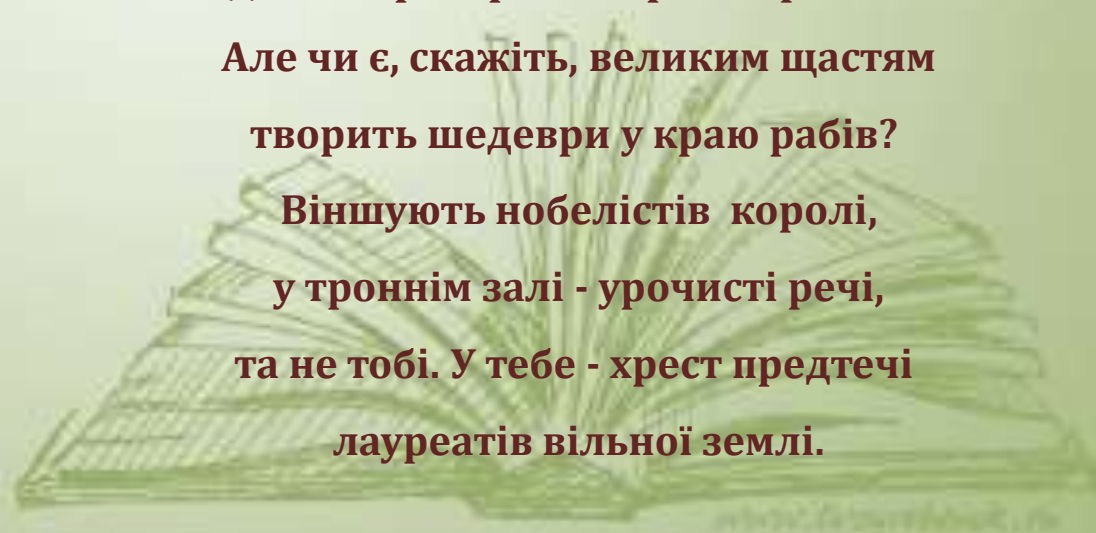
**Не так вже їх багато на Землі –
тих іскор Божих творчого горіння.**

**Сяйне одна чи дві на покоління
метеоритним спалахом в імлі...**

**Яке блаженство і який то біль –
людської пристрасті терпке причастя...**

**Але чи є, скажіть, великим щастям
творить шедеври у краю рабів?**

**Віншують нобелістів королі,
у троннім залі - урочисті речі,
та не тобі. У тебе - хрест предтечі
лауреатів вільної землі.**

Творча спадщина Уласа Самчука

Самчук У. Волинь: роман у 3 частинах:

Ч.1. Кудитече та річка?

Ч.2. Війна і революція.

Ч.3. Батько і син.

Самчук У. Гори говорять.

Самчук У. Дермань..

Самчук У. На білому коні.

Самчук У. На коні вороному.

Самчук У. Марія.

Самчук У. Кулак: Роман у 2-х ч.

Самчук У. Ост: роман у 3 томах:

Т.І. Морозів хутір.

Т.ІІ. Темнота.

Т.ІІІ. Втеча від себе.

Самчук У. Юність Василя Шеремети.

Самчук У. Чого не гоїть огонь.

Самчук У. На твердій землі.

Самчук У. Слідами піонерів.

Самчук У. Темнота.

Могила Уласа Самчука на цвинтарі Св. Володимира, місто Оквілл, Канада

Пам'ятає рідна сторона

*Пам'ятник Уласу Самчуку
м. Здолбунів*

Марка України 2005р

*Пам'ятник Уласу Самчуку
с.Тилявка*

*Меморіальна дошка Уласу Самчуку, яка
розміщена на фасаді Дерманської гімназії*

Ювілейна монета "Улас Самчук"

*На відкритті пам'ятника Уласу Самчуку
у Рівному*

Ясна, як світ, і темна, як могила,
Центр центрів на землі - його Волинь
Йому одвічним журавлем сурмила:
Хоч мрією, хоч спогадом прилинь!

На білому коні чи вороному -
Він все одно її кровинка-син.
Отож незградно кликала додому
І слала журавля в небесну синь.

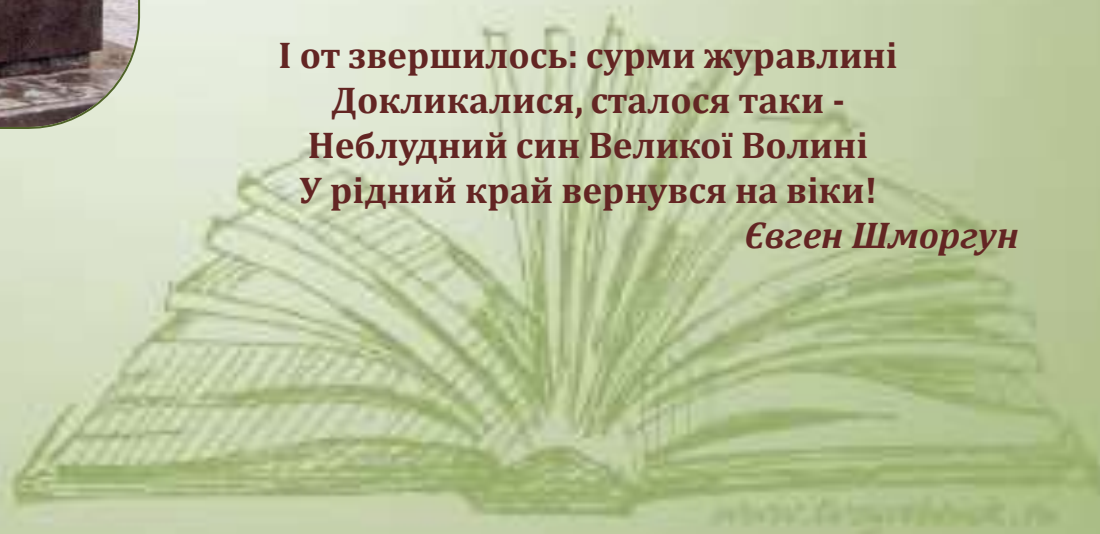
Десь чужина йому тернила долю,
Та він Вітчизні думи присвятив,
Він чесно ніс волинську вольну волю
В душі одвертій крізь чужі світи.

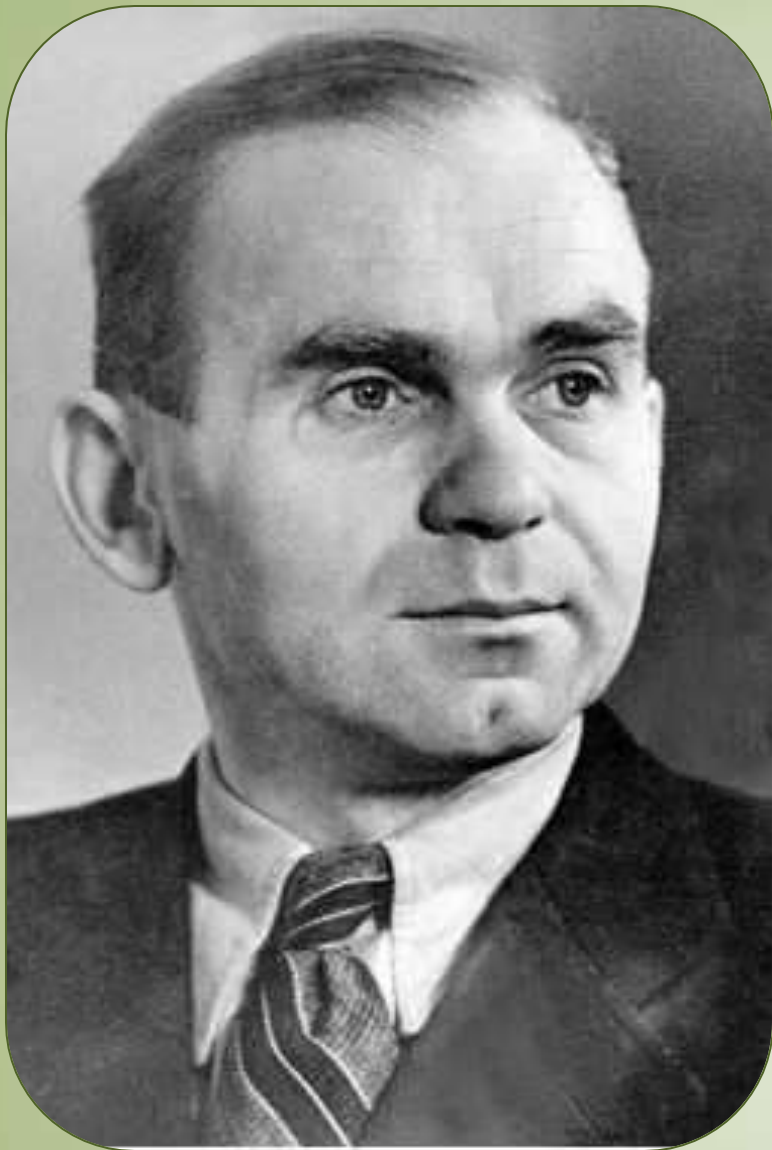
І от звершилось: сурми журавлині
Докликалися, сталося таки -
Неблудний син Великої Волині
У рідний край вернувся на віки!

Євген Шморгун

*Пам'ятник Уласу Самчуку
м. Рівне*

*Улас Самчук
Фото 1942-43р.*

Життєве кредо письменника

У 1941 р. Улас Самчук писав: “Вічним, незмінним і найсвятішим в житті кожної без винятку людини є Батьківщина... Чи маємо Батьківщину ми? Українці? Маємо. Чи чуємо її? Чи розуміємо її? Не завжди! Це є основна причина тої розгубленості, в яку попало безліч синів якраз нашої Батьківщини. Бо хто має Батьківщину, хто її чує, любить, той має для чого жити. Жити для Батьківщини – це значить жити для себе, для своїх предків і для своїх нащадків.”

Використані джерела:

Костюк Г. Образотворець “времени лютого”/ Г. Костюк // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. (у трьох книгах). – Книга друга. – К., 1994. – С.499 - 514.

Талант з Волині: До 110-річчя від дня народження У.О.Самчука (1905 - 1987) // Календар знаменних і пам'ятних дат : №1, 2015. – К., 2014. – С. 39 - 47.

Улас Самчук.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: [uk.wikipedia.org //wiki.](http://uk.wikipedia.org/wiki/) – Дата доступу: 10.03.2015.

Біографія: Улас Самчук / Український письменник Самчук. – Режим доступу: [parta.com.ua/ ukr/ stories/ writers/](http://parta.com.ua/ukr/stories/writers/) – Дата доступу: 10.03.2015.

